

Kultur- och fritidspolitiskt program med biblioteksplan för Falu Kommun

Kultur- och fritidspolitiskt program med biblioteksplan

Det här var uppdraget

Kommunstyrelsen beslöt 2007-03-27 § 82 efter en motion av Sören Johansson (v) att arbeta fram ett kultur- och fritidspolitiskt program med en biblioteksplan som särskilt dokument. Kommunstyrelsen har varit huvudägare till projektet med en politisk styrgrupp bestående av Kommunstyrelsens och Kultur- och ungdomsnämndens presidier samt ordföranden från Skolnämnden och Trafik & Fritidsnämnden. Arbetet med att utforma programmet har genomförts av Kultur- och ungdomsförvaltningen med representanter från Trafik & Fritids-, Skol-, Omvårdnads- och Socialförvaltningarna.

Det kultur- och fritidspolitiska programmet

Programmet handlar om hur organisationen Falu Kommun skall genomföra och stödja kultur- och fritidsverksamhet. Idrotten avhandlas inte i detta program, ej heller fritidshemsverksamheten.

Detta program utgår ifrån den redan befintliga kultur- och fritidsverksamheten och pekar ut ett antal speciella satsningar som skall göras.

Programmet tar sikte på hur vi vill och tror att verksamheten skall fungera 2020 och skall börja påverka verksamheten från år 2009.

I en bilaga till programmet regleras utvecklingen av biblioteksverksamheten via en separat biblioteksplan.

Forum för synpunkter

Under mars och april 2008 har Falu Kommun anordnat ett antal möten med inbjudna föreningar och organisationer samt offentliga möten på bibliotek och i ungdomsverksamheten.

Under mars – april har ärendet varit ute på remiss.

Enligt uppdrag

Pelle Ahnlund
Kulturchef

Ett kultur- och fritidspolitiskt program – för kreativitet, glädje och bildning genom samverkan

Kultur- och fritidsaktiviteter skapar mening med livet. Kultur för barn och unga skapar kreativa människor. Detta är en av de största framgångsfaktorerna för en region/stad enligt flera forskare. Forskare hävdar att en kombination av kreativitet, tolerans och teknik är det som måste finnas för att en region/stad ska ha möjlighet att på sikt skapa tillväxt och välmående.

En meningsfull sysselsättning med inkomst och en god bostad ger en grund men mycket av det som skapar mening för oss är kultur- och fritidsaktiviteter.

Falu Kommun har ett gott stöd till kultur- och fritidsaktiviteter men vill genom satsningarna i detta program i samverkan med övriga kultur- och fritidsaktörer i Falun ge ännu bättre möjlighet för Faluns invånare och besökare att utveckla kreativitet, glädje och bildning.

En vision för Falu kommuns framtida kultur- och fritidsverksamhet

Senast år 2020

- har grundskolan tydliga kulturgarantier för kulturupplevelser och kulturpedagogisk verksamhet för alla barn samt fortbildning inom kulturområdet
- kan man nå merparten av bibliotekets tjänster när som helst på dygnet via Internet
- fungerar biblioteket ännu mer som kommunens vardagsrum, en social mötesplats där man kan konsumera kultur
- samverkar kultur- och fritidsverksamheten med minst en kommun i regionen
- har Falun ett kulturhus där länskultur, kommunal- och annan kultur möts
- har Falun bra resurser för att sköta och utveckla världsarvet
- är fritidsgårdarna en utvecklande och trygg mötesplats för fler unga än i dag
- samverkar fritidsverksamheten mer med föreningar, organisationer och andra aktörer
- har barn och unga tillgång till fler aktiviteter på sommaren
- tar studieförbund och föreningar ett ännu större ansvar för det offentliga kulturutbudet
- är merparten av kultur- och fritidsaktiviteterna tillgängliga för alla kommuninvånare oavsett funktionshinder

På vilka grunder vilar ett kultur- och fritidspolitiskt program?

Falu Kommun siktar framåt genom tre av kommunfullmäktige beslutade program för hållbar utveckling: tillväxtprogrammet, miljöprogrammet och folkhälsoprogrammet. Detta kultur- och fritidspolitiska program ansluter till dessa. I dessa utvecklingsprogram finns redan ett antal mål som berör kultur- och fritidsverksamheten:

Faluns utvecklingsprogram - Tillväxt

- Minst 90 procent av faluborna ska år 2009 anse att Falun har ett rikt och levande kulturliv
- Falun ska utses till årets kulturkommun i Sverige år 2010
- Kommunen ska snabbt kunna stödja kreativa ungdomsinitiativ

Faluns utvecklingsprogram - Miljö

- I Falu kommun ska särskilt värdefulla natur- och kulturmiljöer och hotade arter ha ett långsiktigt skydd senast år 2010
- I Falu kommun ska Världsarvets bebyggelse- och kulturlandskapsmiljöer vara skyddade senast år 2010

Faluns utvecklingsprogram - Folkhälsa

- I Falu kommun ska andelen som deltar i föreningsliv öka till år 2010
- I Falu kommun ska samhällsinformation på andra språk än svenska öka fram till 2010
- I Falu kommun ska den upplevda psykiska ohälsan bland barn och unga reduceras med 10 procent till år 2010
- I Falu kommun ska alla uppleva att utbudet av fritidsaktiviteter är bättre än genomsnittet

Bibliotekslagen (SFS 1996:1596)

”Till främjande av intresse för läsning och litteratur, information, upplysning och utbildning samt kulturell verksamhet i övrigt ska alla medborgare ha tillgång till ett folkbibliotek. Folkbiblioteken ska verka för att databaserad information görs tillgänglig för alla medborgare.”
”Varje kommun ska ha folkbibliotek”.

FN:s barnkonventions artikel 31 (FN:s Generalförsamling 1989)

Konventionsstaterna erkänner barnets rätt till vila och fritid, till lek och rekreation anpassad till barnets ålder samt rätt att fritt delta i det kulturella och konstnärliga livet.

Målen för den statliga kulturpolitiken (Riksdagen 1996) (Är under omarbetning)

Målen handlar om yttrandefrihet, jämlikhet, mångfald, självständighet, kulturarv, bildning, internationalisering.

Den nationella ungdomspolitiken (Riksdagen 2004)

- Ungdomar ska ha goda förutsättningar för att leva ett självständigt liv.
- Ungdomar ska ha möjlighet till inflytande och delaktighet.
- Ungdomars engagemang, skapande förmåga och kritiska tänkande ska tas tillvara som en resurs.

Landstingets kulturverksamhet

Den kommunala kultur- och fritidsverksamheten ska samverka med Landstingets kulturverksamhet.

Några nationella trender

En trend inom fritidsverksamheten är att ungdomar själva vill bestämma över sin egen fritid. En annan trend är att de unga vill prova många olika aktiviteter. Internet är en allt viktigare del av ungas fritid.

Inom kulturverksamheten ser man en trend där unga allt mer vill aktivt utöva kultur i stället för att passivt lyssna eller se på. Kultur får även en allt större roll som tillväxtfaktor där kommuner satsar på stora kulturhus och nya bibliotek för att sätta kommunen på kartan och bli attraktivare. Fler kommuner satsar allt mer på kulturverksamheten inom skolan.

Inom biblioteken finns en utveckling mot mer verksamhet via Internet och en utökad automatisering av verksamheten. Biblioteken får även en allt större roll som resurs för studeranden i olika åldrar.

Falu Kommun och kultur- och fritidsverksamheten idag

Falu kommun

Falun är idag administrativt och kulturellt centrum för Dalarna med länsstyrelse, landstingskansli, länslasarett, länsbibliotek, länsmuseum, länsteater och länsmusikstiftelse. Faluns näringsliv har sin tyngdpunkt inom förvaltning och service, men också den industriella verksamheten är av stor omfattning.

I Falu kommun bor ca 55 000 invånare varav 37 000 bor i stadens tre församlingar. Runt om i kommunen finns mindre tätorter och glesbygd. Kommunal service och goda allmänna kommunikationer ingår i kommunens uttalade strategi för att hela kommunen ska leva.

Kultur- och fritidsverksamheten i Falun

Kultur- och fritidsverksamheten i Falun har många huvudmän. Föreningar och studieförbund och andra kulturaktörer gör en betydande insats i många fall med stöd från kommunen.

En del av Falun är förklarad som världsarv, vilket naturligtvis är en ovärderlig tillgång för kultur- och fritidsverksamheten.

Falun Kommuns kultur- och fritidsverksamhet och stöd till kultur- och fritidsverksamhet utförs i dag främst av tre nämnder och deras förvaltningar; Trafik- och Fritidsnämnden, Skolnämnden samt Kultur- och ungdomsnämnden. Även Kommunstyrelsen ger stöd till organisationer som sysslar med kultur- och fritidsverksamhet.

Trafik och Fritidsnämnden fördelar årligen 8 100 tkr till 175 föreningar varav 600 tkr till föreningar som inte sysslar med idrottsverksamhet.

Skolnämnden bedriver förutom kulturverksamheten inom den dagliga skolundervisningen både på grundskole- och gymnasial nivå även frivillig eftermiddagsverksamhet i Dans- och Musikskolans regi (1150 deltagare varje vecka) samt estetiskt program på gymnasiet.

Kultur- och ungdomsnämnden driver tio fritidsgårdar riktade mot yngre (10-16 år) och två ungdomshus riktade mot äldre (17-25 år). En av fritidsgårdarna är speciellt inriktad mot barn och unga med funktionshinder. Kultur- och ungdomsnämnden fördelar årligen 640 tkr i bidrag till 50 föreningar samt fördelar 1,9 mkr till nio studieförbund. Man ger även bidrag till den skapande verksamheten på Gruvstugan.

Kultur- och ungdomsnämnden genomför även tre olika koloniverksamheter på sommaren samt skolfritids- och 10–12-årsverksamhet på uppdrag av skolorna.

Biblioteksavdelningen driver nio bibliotek, Stadsbiblioteket i Falun och åtta kommunaldelsbibliotek. Biblioteket har även en bokbuss och socialt uppsökande verksamhet (*"Boken Kommer"*) samt uppdragsverksamhet på häktet i Falun.

Kulturverksamheten omfattar förutom ovan nämnda bidragsgivning driften av sju museer med kulturhistorisk verksamhet där de flesta drivs i samarbete med föreningar eller andra aktörer.

Även Falu konstgrafiska Verkstad, Galleri Hörnan, inköp av konst, underhållet av kommunens konstsamling och arbetet med den konstnärliga utsmyckningen av kommunala lokaler sköts av Kultur- och ungdomsnämndens förvaltning.

Här under sorterar även en stor frivillig barnkulturverksamhet på Gruvbäcken och även en omfattande verksamhet inom skola och förskola i Falun. Barnkulturverksamheten omfattar ämnesområdena drama/teater och bild/form.

Kommunstyrelsen ger bidrag till Landstingets kulturinstitutioner, Folkets Hus samt till kultur- och fritidsevenemang.

Kultur- och fritidspolitiskt program

Falu Kommun ska satsa på kultur- och fritidsverksamhet

för tillväxt därför att

- kultur i skola och ett aktivt fritidsliv ger en attraktiv kommun
- kulturturism och kulturföretagande skapar arbetstillfällen
- bra biblioteksverksamhet ger upplevelser och stöd för studerande

för bättre miljö därför att

- ett levande världsarv och kulturhistoriska miljöer ger historiskt perspektiv och utveckling
- stads- och landsbygdsmiljöer får människor att må bra och trivas

för folkhälsa därför att

- kultur i omsorgen ger en meningsfull och friskare ålderdom
- trygga och spännande fritidsverksamheter ger unga en social trygghet
- fritidsverksamheter ger möjlighet till fysisk aktivitet
- bra förutsättningar för människors kulturutövande och kulturkonsumtion skapar hälsa
- bra bibliotek främjar människors möjlighet till medbestämmande

Allmänt

Detta program utgår ifrån den redan befintliga kultur- och fritidsverksamheten och pekar ut ett antal speciella satsningar som ska göras.

Uppdraget kommer från Kommunstyrelsen 2007-03-27 § 82 där man beslutat att arbeta fram ett kultur- och fritidspolitiskt program samt att ta fram en biblioteksplan som särskilt dokument. Programmet tar sikte på hur vi vill och tror att verksamheten ska fungera 2020. Inom kultur- och fritidsverksamhet prioriteras barn och unga.

Kultur- och fritidsverksamheten ska vara tillgänglig för så många som möjligt. Detta innebär fysisk tillgänglighet men även god marknadsföring av aktiviteterna och relativt låga avgifter.

I en bilaga till programmet regleras utvecklingen av biblioteksverksamheten via en separat biblioteksplan.

Utvärdering och uppföljning av detta program ska genomföras av Kultur- och ungdomsnämnden löpande varje år med början 2010.

Avgränsningar för detta program

Det Kultur- och fritidspolitiska programmet handlar om hur organisationen Falu Kommun genomför och stödjer kultur- och fritidsverksamhet.

Med kultur- och fritidsverksamhet menas i detta fall kulturverksamhet i form av biblioteksverksamhet, ”de sköna konsterna”, förvaltandet av kulturarvet, kulturpedagogisk verksamhet samt fritidsverksamhet i form av stöd till föreningsverksamhet med kultur och fritid (ej idrottsföreningar – ett särskilt handlingsprogram ska tas fram för detta). Fritidshemsverksamhet omfattas ej av detta program.

Så här vill vi utveckla fritidsverksamheten

Prioriterade åldrar i fritidsverksamheten ska vara 10–20 år

Falu Kommun ska även i framtiden stödja fritidsföreningars aktiviteter.

Falu Kommun ska tillhandahålla fritidsverksamhet i form av 10–12-årsverksamhet i anslutning till grundskolorna, fritidsverksamhet i grundskolorna samt kvällsverksamhet på fritidsgårdar i de flesta av kommunens områden. Dessutom ska kommunen ta ett särskilt ansvar för eftermiddags- och kvällsverksamhet för funktionshindrade både integrerat i den ordinarie 10–12-årsverksamheten och i form av aktiviteter på fritidsgården Stjärnan.

Speciella satsningar på fritidsverksamheten

- **Öppen fritidsverksamhet i form av ett smörgåsbord av aktiviteter där fler externa aktörer medverkar. Kultur- och friskvårdsverksamhet ska vara en naturlig del av utbudet**

För att ge unga fler valmöjligheter när de besöker fritidsgårdar behövs bättre möjlighet till aktiviteter. Ungdomar ska i ännu högre grad än i dag själva få bestämma över fritidsverksamhetens innehåll. Fritidsverksamheten ska ha ännu mer samarbete med skola, socialförvaltning och externa aktörer

- **Sommarverksamhet under delar av sommaren med många olika inriktningar**

t ex läger, kojbygge, demokrati, rock/musik, teknik mm. Ett större utbud av sommarverksamhet ska skapas i samverkan med andra aktörer.

- **Snabba pengar till ungdomars kreativa idéer**

Det ska finnas möjlighet för även de unga som inte är anslutna till föreningslivet att förverkliga sina kreativa idéer.

En rutin för snabb fördelning av pengar till ungdomars kreativa idéer ska införas och marknadsföras bland ungdomar i Falun.

- **Föreningsbidrag mer till särskilda projekt**

Det ska finnas möjlighet för föreningar som sysslar med fritidsverksamhet att söka bidrag även för speciella projekt. En pott pengar till föreningars särskilda projekt ska inrättas.

- **Bättre verksamhet på landsbygden**

Fritidsverksamheten ska genom samnyttjande av lokaler och resurser med bland annat skola och bibliotek garantera en bra verksamhet på landsbygden.

Så här vill vi utveckla allmänkulturverksamheten

Riktat sig mot alla åldersgrupper

Falu Kommun ska även i framtiden stödja kulturföreningars och studieförbunds aktiviteter.

Falu Kommun ska tillhandahålla en omfattande kulturverksamhet för barn och unga både inom skolan och efter skoltid, stöd vid offentlig konstnärlig utsmyckning, stöd till kulturarangemang, stipendium och kulturpris, museer, kulturverksamhet bland funktionshindrade och äldre, inköp av konst. Världs- och kulturarvet ska bevaras och utvecklas.

Speciella satsningar på kulturverksamheten

- **Ett kulturhus där länets och kommunens kulturverksamheter samverkar med föreningsliv och andra aktörer i enlighet med "Kulturfyren"**

För att tydliggöra Faluns roll som länshuvudstad även inom kulturområdet samt för att skapa en hemmaarena för Länets kulturinstitutioner behövs ett kulturhus.

Ett kulturhus där både Landstingets institutioner och kommunens kulturverksamhet samarbetar med externa aktörer ska skapas i samverkan med Landstinget. I huset bör finnas ett bibliotek. En ökad samverkan med Landstingets kulturaktörer ska inledas.

- **Tydliga kulturgarantier för grundskolebarn**

För att alla barn ska få tillgång till kulturupplevelser och kulturaktiviteter behövs garantier. Tydliga garantier där alla elever i grundskolan garanteras kulturupplevelser, kulturaktiviteter och deras lärare får fortbildning ska införas. Dessa verksamheter ska integreras i det ordinarie skolarbetet.

- **En samlad kulturpedagogisk verksamhet med minst 4 olika inriktningar**

Kommunens kulturpedagogiska resurser ska samlas i verksamheter för barn och unga inom grundskola och på eftermiddags- och kvällstid.

- **Ett kulturnätverk som stärker och samordnar Faluns kulturaktiviteter**

För att skapa en bättre samordning mellan Faluns kulturaktörer ska ett nätverk som har till uppgift att driva samordningsprojekt skapas.

- **En gemensam evenemangskalender i pappersform med Faluns samtliga kulturevenemang**

Som ytterligare ett stöd till Faluns kulturarrangörer ska Kultur- och ungdomsnämnden få Kommunstyrelsens uppdrag att samordna informationen om Faluns samtliga kulturarrangemang och i samverkan med Visit Falun utveckla kulturdelen av evenemangskalendern på nätet och i pappersformat. Den digitala kalendern ska kunna uppdateras även av kulturaktörerna själva.

- **Ett bättre underhåll och en bättre utveckling av världsarvet**

För att skapa förutsättningar för ett bättre underhåll och en bättre utveckling av världs- och kulturarvet ska kommunen verka för bättre samordning och mer medel.

För att klara kunskapsspridningen om världsarvet samt för att klara underhåll av kommunens egna världsarvsfastigheter behövs ökade resurser. En världsarvspedagog bör tillsättas.

- **Spännande museer med professionella guider**

För att ännu mer bidra till kulturturismen ska verksamheten vid kommunens museer kvalitets-säkras.

- **Mer spännande samtida kulturverksamhet och tillväxt**

Kommunen ska vara med och initiera och stödja EU-projekt inom kulturområdet för utveckling av samtidskulturen och skapandet av arbetstillfällen inom kulturområdet.

- **Mer kulturverksamhet som är riktad mot kommuninvånare med behov av särskilt stöd**

Kommuninvånare med behov av särskilt stöd ska få möjlighet att ta del av fler kulturprogram och kulturaktiviteter. En speciell satsning på kultur bland äldre ska göras.

- **Minst två festivaler med inriktning på kultur**

För att stärka Falun som kulturstad ska kommunen verka för att det i Falun varje år genomförs minst två festivaler med både breda och smala program med inriktning på kultur.

- **Ökat stöd till studieförbunds, föreningars och andra aktörers offentliga kulturevenemang**

Studieförbund och föreningar ska stimuleras till att genomföra fler offentliga kulturarrangemang. En permanent utomhusscenen i centrala Falun ska byggas. Bidraget till studieförbunden ska riktas mer mot offentliga kulturaktiviteter. Speciella medel ska öronmärkas för samverkan med externa aktörer inom nutida konst och kultur.

- **Falu Konstgrafiska Verkstad som spets- och profilkulturverksamhet med utbildning för lovande unga grafiker**

För att profilera Falun som ett centrum för konstgrafik ska Falu konstgrafiska Verkstad få ett utvidgat uppdrag som konstgrafisk skola för barn och unga.

Biblioteksplan

Inledning

Det här är uppdraget

Uppdraget kommer från Kommunstyrelsen den 27 mars 2007 där man beslutar att arbeta fram ett kultur- och fritidspolitiskt program samt att ta fram en biblioteksplan som särskilt dokument. Syftet är att biblioteksplanen ska användas som hjälp vid utveckling av biblioteksverksamheten till år 2020.

Planen ska vara heltäckande för hela den kommunala organisationen och genomsyra kommunens samtliga verksamheter. Därför består styrgruppen av kommunstyrelsens presidium, kultur- och ungdomsnämndens presidium, skolnämndens ordförande samt trafik- och fritidsnämndens ordförande.

Moderna bibliotek med nya idéer och hög kvalitet

För att uppnå en god biblioteksservice i hela Falun, modernisera biblioteken, ge utrymme för utveckling och nya idéer och säkerställa hög kvalitet i verksamheten, föreslås utveckling av biblioteken i Falun enligt denna plan fram till 2020.

Biblioteksstrukturen i Falun ska vara sådan att biblioteken speglar kommunens särart och aktivt medverkar i kommunens arbete med hållbar utveckling. Bibliotek har stor betydelse för demokratiutveckling, för lärande och för kreativitet.

Biblioteken i Falun ska utgöra en helhet där folkbiblioteken och skolbiblioteken samspelar. Mediabeståndet ska nyttjas gemensamt genom täta transporter. Landsortsverksamheten ska garanteras en god service och Stadsbiblioteket ska fungera som nav i verksamheten. Spetskompetens inom Stadsbiblioteket ska berika helheten. Allt behöver inte finnas överallt.

Styrdokument

Bibliotekslagen
Falu kommuns utvecklingsprogram
FN:s konvention om barnets rättigheter
FN:s standardregler om delaktighet och jämlikhet för människor med funktionshinder
UNESCO:s folkbiblioteksmanifest
UNESCO:s skolbiblioteksmanifest

Utvärdering och uppföljning

Biblioteksplanen ska utvärderas och revideras vid behov. Den ska vara ett dynamiskt dokument och följa omvärldsutvecklingen tillika Falu kommuns olika utvecklingsprogram.

Här är vi idag

Falun är idag administrativt och kulturellt centrum för Dalarna med länsstyrelse, landstingskansli, länslasarett, länsbibliotek, länsmuseum, länsteater och länsmusikstiftelse samt länets dans-, konst- och filmverksamhet. Faluns näringsliv har sin tyngdpunkt inom förvaltning och service, men också den industriella verksamheten är av stor omfattning.

I Falu kommun bor ca 55 000 invånare varav 37 000 bor i stadens tre församlingar. Runt om i kommunen finns mindre tätorter och glesbygd. Kommunal service och goda allmänna kommunikationer ingår i kommunens uttalade strategi för att hela kommunen ska leva.

Falu Kommuns alla bibliotek

Folkbiblioteken

Falu stadsbibliotek är förutom kommunbibliotek också genom avtal med Landstinget Dalarna bas för länsbiblioteksverksamheten i Dalarna.

Kultur- och ungdomsnämnden ansvarar för kommunens folkbibliotek. Biblioteksavdelningen (Stadsbiblioteket, kommunaldelsbibliotek samt bokbuss) återfinns i Falu kommun i Kultur- och ungdomsförvaltningen där den är en avdelning av tre. Övriga avdelningar är Administrativa avdelningen samt Kultur- och fritidsavdelningen.

Biblioteksverksamheten bedrivs med hjälp av ett stadsbibliotek (öppet 52 timmar/vecka), åtta mindre kommunaldelsbibliotek (varierande öppettider från 13 till 21 timmar/vecka) och en bokbuss. Därtill kommer stadsbibliotekets roll som rådgivare och uppdragstagare för kommunens grundskolebibliotek. Stadsbiblioteket ansvarar också via avtal med Falu centrum för utbildning för Studiearenan – ett lärcentrum som fungerar som nav för distansstudier och som stöd till vuxnas lärande. Länsbiblioteksverksamheten (vars huvudman är Landstinget Dalarna) omfattar regionala tjänster i form av kompletterande mediaförsörjning, rådgivning, konsulenttjänster och fortbildning. Övriga kommunbibliotek i länet nyttjar Faluns bibliotekskatalog via Internet. Biblioteken i Falun lånade 2006 ut 476 667 böcker och andra medier, vilket motsvarar 8,6 lån/invånare. Antalet besökare på huvudbiblioteket var under 2006 279 661 st (5,5 besök/invånare).

Grundskolebiblioteken

Skolnämnden ansvarar för skolbiblioteksverksamheten för Falu kommuns grundskolor. Skolförvaltningen köper av Kultur- och ungdomsförvaltningen tjänster (1,25 tjänst) för att på så sätt tillgodose servicen för kommunens 25 grundskolebibliotek. I denna service ingår drift, support av och utbildning i grundskolebibliotekens databassystem (FreeLib), inköp av media både till skolorna samt till det gemensamma beståndet i skolpoolen, handhavande av bokdepositioner från nämnda skolpool samt stöd i utvecklingsarbetet av biblioteken.

Skolförvaltningen samverkar också med Kultur- och ungdomsförvaltningen om tre integrerade folk- och skolbibliotek.

I Falun finns också två friskolor på grundskolenivå, Söderbaumska skolan och Mosaik. Dessa har i dagsläget inget avtal med kommunen om skolbiblioteksverksamhet.

Gymnasiebiblioteken

Skolnämnden ansvarar också för Falu Kommuns gymnasiebibliotek. Genom samarbete med Kultur- och ungdomsförvaltningen har gymnasiebiblioteken sedan 1999 ett gemensamt bibliotekssystem. Införandet av detta intensifierade samarbetet mellan gymnasiebiblioteken.

Gymnasierna är tre till antalet och består av Haraldsbogymnasiet, Lugnetgymnasiet samt Kristinegymnasiet. Alla gymnasiebibliotek har varsin heltidsanställd bibliotekarie samt en halvtidsanställd biblioteksassistent.

I Falun finns gymnasiefriskolor (Falu frigymnasium, NTI-skolan och Falu praktiska gymnasium). Dessa har i dagsläget inget avtal med kommunen om skolbiblioteksverksamhet.

Studiearenan

På Falu stadsbibliotek finns Studiearenan, ett lärcentrum med uppgift att serva vuxenstuderande. De vuxenstuderande kan använda grupprum, låna bärbar dator, delta i videokonferens, göra tentamen och naturligtvis använda bibliotekets övriga resurser.

De vuxenstuderande kan även boka tid med en bibliotekarie för individuell vägledning eller för en visning. På Studiearenan arbetar en studiebibliotekarie och en handledare som tillsammans ansvarar för verksamheten. Falu Centrum för Utbildning/AIK köper denna tjänst av Kultur- och ungdomsförvaltningen.

Övrig biblioteksservice

I stadsbiblioteket bedrivs en omfattande släktforskarverksamhet. Falu stadsbibliotek säljer bibliotekstjänster till Kriminalvården. En bibliotekarie serverar häktet med litteratur 4 timmar/vecka.

Övriga bibliotek

Förutom de kommunala biblioteken finns också Falu lasarets bibliotek & informationscentral, Högskolan Dalarnas bibliotek, Dalarnas museums bibliotek. Visst samarbete med dessa bibliotek finns. Dessa bibliotek ingår dock inte i denna biblioteksplan.

Biblioteksplan för Falu kommun

Inom biblioteksverksamheten i Falun prioriteras barn och unga.

Biblioteksplanen innehåller utveckling enligt detta:

- Stadsbiblioteket ett nav för verksamheten och ett kulturhus i centrum
- Kommundelsbiblioteken som kulturcentra i bygden
- Bokbussen riktar resurserna mot barn och unga
- 24-timmarsbiblioteket ger utökad service
- Biblioteket som stöd för utbildning och studier
- Biblioteket som samarbetspartner för utveckling
- Biblioteksservice tillgänglig för alla
- Läsfrämjande verksamhet för barn och ungdomar
- Läsfrämjande verksamhet för vuxna

Stadsbiblioteket ett nav och ett kulturcentrum i centrala Falun

Stadsbiblioteket skall fungera som en naturlig mötesplats, både för barn och vuxna - ett stadens vardagsrum för upplevelse, information och kunskap.

Stadsbiblioteket skall vara

- Litteraturfrämjande och lässtimulerande. Boken och läsandet ska lyftas fram och stärkas genom författarmöten, programverksamhet med fokus på litteraturen, läsfrämjande arbete för alla åldrar och språkgrupper
- Resurscentrum för information och kommunikation. Här sker arbete med strategi och utveckling av databaserade tjänster, databaser, kompetensutveckling, nya tjänster m m. Dalasamlingen ska vara en resurs i sig med sitt lokala material som ska kompletteras med lokalproducerade digitala medier (film, demos etc)
- Stödresurs till skolbibliotek, nav i nätverk, informationskompetens. Spetskompetens inom skolbiblioteksarbete och informationsområdet
- Kulturmötesplats med omfattande kulturprogramverksamhet. Stadsbiblioteket skall även vara mötesplats och kulturhus. Fler evenemang, arbete med demokratifrågor, författarbesök, teater, musik, samspel med konstverksamheten, ungdomsarrangemang skall genomföras
- Kompetenscentrum för mångkultur. Här skall finnas tidningar, tidskrifter, hänvisning till informationssajter, nyhetsservice m m på flera språk, med många alfabet

Falun ska utveckla stadsbiblioteket genom att

- Utöka mediabudgeten
- Göra en medieplan
- Göra en strategisk IT-plan
- Avsätta medel till en bibliotekarietjänst
- Avsätta medel för programpengar

Kommundelsbiblioteken som kulturcentra

Kommundelsbibliotek och övrig service till landsbygden förbättras och inriktas mer mot barn och unga. Biblioteksverksamheten skall genom samnyttjande av lokaler och resurser med bland annat skola och fritidsgårdar garantera en bra verksamhet på landsbygden. Falun ska utveckla kommunalsbiblioteken genom att samnyttja lokaler och andra resurser (personal etc) med skola och fritidsgårdar.

Bokbussen riktar sig mot barn och unga

Bokbuss främst till skolor/förskolor/fritidsgårdar där kommunalsbibliotek saknas. På detta sätt riktas verksamheten mer mot barn och unga. Samtidigt utreds ett abonnemangs-system (där media beställs via formulär på hemsidan eller via telefon) som garanterar service för låntagare i landsorten.

Falun ska rikta bokbussens resurser mot barn och unga genom att

- Anpassa bussens utformning och medier till barn och unga
- Utrusta fler bibliotekarier med körkort för buss bl a skolbibliotekskonulenten
- Utredda abonnemangssystem för låntagare på landsbygden

24-timmarsbiblioteket – ett virtuellt bibliotek som alltid är öppet

24-timmarsbiblioteket, bibliotekets hemsida skall vara ett av de mest nyttjade biblioteken i Falun. Det kompletterar de fysiska biblioteken. 24-timmarsbiblioteket är ständigt öppet och tillgängligt.

I 24-timmarsbiblioteket kan besökarna uträtta många av sina biblioteksärenden när som helst under dygnet. De kan söka bland bibliotekens medier, göra reservationer och omlån, boka en dator, låna e-böcker och e-musik, söka i länklister och ett stort antal databaser, prenumerera på individuella tjänster, ”Fråga biblioteket”, ta del av lästips m m. Fler tjänster efterfrågas och planeras.

e-falun skall införas i Falu kommun. Här har bibliotekets e-tjänster sin givna plats. En stor del av bibliotekets service kommer att göras tillgänglig hela dygnet. 24-timmarsbiblioteket ingår som en naturlig del i kommunens service till medborgarna.

Falun ska utveckla 24-timmarsbiblioteket genom att

- successivt utöka antalet tjänster som erbjuds på hemsidan. Vid sidan om lånehantering, sökmöjligheter, information ska man lägga stor vikt vid att utveckla interaktiva tjänster. 24-timmarsbiblioteket är en viktig kontaktyta gentemot medborgarna.
- stärka IT-resurserna och avsätta mer personaltid till att utveckla interaktiva tjänster med brukarkontakt i 24-timmarsbiblioteket. Tillskapande av nya resurser till 24-timmarsbiblioteket måste göras – främst e-medier och personal.

Biblioteket som stöd för utbildning och studier

Många besökare är studerande, många på högskolenivå, andra kämpar med svenska språket och möjligheten att komma in i det svenska samhället. Biblioteken har genom stöd till studier stor betydelse för integration och för höjd utbildningsnivå i kommunen.

Fritt trådlöst nätverk skall finnas på alla bibliotek. Fri tillgång till Internet på biblioteken för att på så sätt öka tillgängligheten till alla typer av information till gagn för folkbildningen och den demokratiska processen.

Biblioteket ska i samverkan med BVC, förskola, skola, och föräldrar lägga grunden för barns livslånga lärande. Biblioteket ska också sträva efter att ge barn och ungdomar vana att använda bibliotekets resurser så att de kan hantera och granska information. Därför måste det finnas ett varierat utbud av olika medier på biblioteket.

Skolbiblioteken både på grundskolan och på gymnasier ska vara väl utrustade med vad som krävs (olika mediatyper, datorer, personal, ändamålsenliga lokaler) för att biblioteken ska kunna vara en väl integrerad del i skolornas verksamhet.

Arbetet med utvecklingen av grundskolebibliotekens standard och status måste prioriteras. Skolbibliotekens inneboende potential gällande både informationssökning och läsfrämjande arbete ska tydliggöras.

Skolbibliotekens ansvar och roller gällande elevers informationssökningskompetens och del i kedjan grundskola – gymnasium – högskola behöver lyftas fram och arbetas med. Arbetsgruppen för bibliotekspedagogik i Falu kommun har tagit fram förslag till mål för lärande via skol- och folkbibliotek (se bilaga) som kan ligga till grund för detta.

Kommunstyrelsens verksamhetsutskott beslutade 2000-06-15 (§65) ”att särskild plan upprättas av skolstyrelsen som på 1-3 års sikt (taktiskt) beskriver skolbibliotekens utbyggnad och förändring.” Denna plan ska upprättas. Skolbibliotekskonsumenten och Arbetsgruppen för bibliotekspedagogik i Falu kommun föreslås arbeta fram denna plan.

Skolledarnas kunskaper om sitt ansvar och sin betydelse för skolbiblioteksutvecklingen, skall förstärkas genom utbildningar och information.

Falun ska utveckla biblioteket som stöd för utbildning och studier genom att

- införa fritt trådlöst nätverk
- erbjuda fri tillgång till Internet
- tillhandahålla välutrustade skolbibliotek (media, datorer, lokaler, personal)
- förstärka skolbibliotekens mediabestånd
- upprätta en plan som taktiskt beskriver skolbibliotekens utbyggnad och förändring
- förstärka skolpoolens mediabestånd
- förstärka skolledarnas kunskaper om sitt ansvar och sin betydelse för skolbiblioteksutvecklingen
- lyfta fram skolbibliotekens ansvar och roller gällande elevers informationssökningskompetens och del i kedjan grundskola – gymnasium – högskola

Biblioteket som samarbetspartner för utveckling

Det är viktigt att det finns utrymme för projekt och utvecklingsinitiativ i biblioteksverksamheten. Lyckade projekt kan inlemmas i den ordinarie verksamheten. Det kan handla om inbördes mycket olika försök som tillför ny kunskap, skapar ett kreativt klimat för utvecklingsarbete och bidrar till att göra Falun till en intressant och nyskapande bibliotekskommun.

Biblioteksservice tillgänglig för alla

Biblioteken ska vara tillgängliga för alla oavsett bakgrund och ge fri och jämlik tillgång till information och upplevelser. Faktorer som boende, ålder, arbetstider, funktionshinder, språk och ekonomi ska inte utgöra något hinder.

Personer, som av olika skäl har svårt att ta del av bibliotekets utbud, ska erbjudas speciella tjänster i form av t ex Boken Kommer-verksamhet, bokdepositioner och utskick av talböcker.

Tillgång till tekniska hjälpmedel ska finnas. Även 24-timmarsbiblioteket bidrar till ökad tillgänglighet.

Bibliotekets särskilda tjänster och uppsökande verksamhet skall rikta sig till hela Falun och innefattar bl a biblioteksservice till äldreboenden och gruppboenden samt Boken Kommer-verksamhet.

Falun ska utveckla tillgängligheten till biblioteksservice genom att

- utveckla och marknadsföra uppsökande verksamhet
- ge tillgång till tekniska hjälpmedel
- utveckla 24-timmarsbiblioteket

Läsfrämjande verksamhet för barn och ungdomar

Enligt Kulturrådets statistik har barns läsande minskat. Den internationella undersökningen PIRLS (Progress in Reading Literacy Study) 2006 visar på att andelen starka läsare minskat. PIRLS samt nationella studier visar att läsförmågan bland svenska barn har gått ner.

Lusten att läsa grundläggs tidigt. Bibliotekens läsfrämjande arbete är viktigt för att väcka och bibehålla läslusten hos barn och ungdomar och ge dem chansen till lustfyllda läsoplevelser, för att de sedan som vuxna ska fortsätta att läsa.

Att arbeta läsfrämjande bland barn och ungdomar är en huvuduppgift för bibliotekets barn- och ungdomsverksamhet. Samarbete med förskola och skola, MVC, BVC, fritidsgårdar, föräldrar, kulturpedagogerna på Gruvbäckens kulturcentrum, kommande familjecentral m m är en självklarhet.

Läslusten stimuleras även genom viss programverksamhet, så som sagoprogram, bokprat samt författarbesök. Biblioteket ska också bedriva ett utåtriktat arbetssätt genom att aktivt söka upp barn och ungdomar i de miljöer de vistas. Att 24-timmarsbiblioteket även innehåller interaktivt lässtimulerande material är en självklarhet.

Samarbetet mellan grundskolornas bibliotek ska utvecklas för att det totala gemensamma beståndet ska kunna samordnas effektivare och nyttjas bättre. Även ett samarbete gällande kreativa tips och idéer angående bra läsfrämjande aktiviteter ska utvecklas.

Skolpoolens, skolbibliotekens samt folkbibliotekens bestånd av böcker måste årligen uppdateras för att vara anpassat efter barn och ungdomarnas behov. Böcker av olika svårighetsgrad och med varierande innehåll ska alltid finnas eftersom elevernas läsförmåga varierar. Det är lika viktigt att de som har svårt för att läsa kan hitta böcker som att det finns riktiga utmaningar för den läsvana eleven. I sammanhanget ska hänsyn även tas till elever med annat etniskt ursprung som behöver ha möjlighet att få läsa böcker på sitt eget modersmål.

Falun ska utveckla läsfrämjande verksamhet för barn och unga genom att

- bedriva ett utåtriktat, uppsökande arbetssätt
- erbjuda programverksamhet (ex vis sagoprogram, bokprat, författarbesök)
- tillhandahålla alla slags medier
- samarbeta med förskola, skola, föräldrar, kulturpedagoger, fritidsgårdar m fl
- tillhandahålla interaktivt lässtimulerande material via webben

Läsfrämjande verksamhet för vuxna

Craven på förmågan att förstå och använda tryckt och skriven information har ökat. Enligt OECD har Sverige världens mest kunskapsintensiva arbetsmarknad. Vi förväntas vara beredda och rustade att lära om och lära nytt under hela vårt aktiva arbetsliv. För den som har svårt att läsa och skriva blir det svårt att göra sig gällande. Enligt OECD finns det ett samband mellan en befolknings läsförmåga och landets ekonomiska och sociala utveckling. En hög läs- och skrivförmåga hos befolkningen påverkar ett lands tillväxt positivt.

Läsning är också en demokratifråga eftersom läsningen utvecklar språket, och ett väl utvecklat språk ökar möjligheterna att påverka och delta i samhällsutvecklingen.

Läsande ger även upplevelser, nöje och förströelse och bidrar till personlig utveckling.

Våra läsmönster har förändrats. Vi läser mindre för våra barn, läsandet av böcker har minskat, speciellt bland yngre män och vi läser dagstidningar mer sporadiskt. Utgivningen och försäljningen av böcker har ökat, men läsandet har inte ökat i form av att grupper som läst mindre än andra ökat sitt läsande. Istället är det de som redan läser mycket som läser mer.

Biblioteket behöver arbeta mer med olika typer av läsfrämjande verksamhet riktat till vuxna för att nå nya läsare och för att på detta sätt motverka den negativa trenden med minskat läsande. Detta kan ske på olika sätt; via uppsökande verksamhet, författarbesök på biblioteket m m.

Falun ska utveckla läsfrämjande verksamhet för vuxna genom att

- bedriva ett utåtriktat, uppsökande arbetssätt
- erbjuda programverksamhet med litterär anknytning ex vis författarbesök
- tillhandahålla alla slags medier
- samarbeta med ex vis vuxenutbildning och studieförbund (bokcirklar)
- marknadsföra litteraturen via webben

FALU KOMMUN

Kultur- och ungdomsförvaltningen
791 83 Falun
023-830 00
www.falun.se/kultur
kultur@falun.se